

**ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΕΘΝΙΚΗΣ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ
ΚΕΝΤΡΟ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΗΣ ΕΡΕΥΝΑΣ**

**ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ
ΤΩΝ ΜΑΘΗΤΩΝ ΤΗΣ Β΄ ΛΥΚΕΙΟΥ
ΣΤΑ ΛΑΤΙΝΙΚΑ**

ΑΘΗΝΑ 2000

Ομάδα Σύνταξης

Ρηγάτου Κωνσταντίνα, Φιλολογος
Σταμουλάκης Ιωάννης, Φιλολογος

Copyright (C) 2000: Κέντρο Εκπαιδευτικής Έρευνας
Αδριανού 91, 105 56 Αθήνα

Απαγορεύεται η αναδημοσίευση ή ανατύπωση ή φωτοτύπηση μέρους ή όλου του παρόντος βιβλίου, καθώς και η χρησιμοποίηση των ερωτήσεων που περιέχονται σ' αυτό σε σχολικά βοηθήματα ή για οποιοδήποτε άλλο σκοπό, χωρίς τη γραπτή άδεια του Κέντρου Εκπαιδευτικής Έρευνας.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

• ΠΡΟΛΟΓΟΣ.....	5
• ΕΙΣΑΓΩΓΙΚΟ ΣΗΜΕΙΩΜΑ.....	7
• ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑΤΑ ΕΡΩΤΗΣΕΩΝ - ΑΣΚΗΣΕΩΝ	
1. Εισαγωγή στη Λατινική λογοτεχνία.....	11
2. Lectio prima.....	19
3. Lectio secunda.....	29
4. Lectio tertia.....	35
5. Lectio quarta.....	46
6. Lectio quinta.....	53
7. Lectio sexta.....	66
8. Lectio septima.....	75
9. Lectio octava.....	87
10. Lectio nona.....	97
11. Lectio decima.....	109
12. Lectio undecima.....	120
13. Lectio duodecima.....	133
14. Lectio tertia decima.....	145
15. Lectio quarta decima.....	158
16. Lectio quinta decima.....	171
17. Lectio sexta decima.....	183
18. Lectio septima decima.....	198
19. Lectio duodevicesima.....	211
20. Lectio undevicesima.....	225
21. Lectio vicesima.....	239

• ΚΡΙΤΗΡΙΑ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗΣ	
1. Ολιγόλεπτο στο Μάθημα V	253
2. Ευρύτερης ενότητας στα Μαθήματα I-V	256
3. Ολιγόλεπτο στο Μάθημα VIII	260
4. Ωριαίο στο Μάθημα IX	263
5. Ωριαίο στο Μάθημα X	267
6. Ευρύτερης ενότητας στα Μαθήματα VI-X	271
7. Ωριαίο στα Μαθήματα XII και XIV	276
8. Ωριαίο στο Μάθημα XVII	279
9. Δίωρης διάρκειας στην ενότητα I-X	282
10. Δίωρης διάρκειας στην ενότητα XI-XX	286
• ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ	291

Εικόνα εξωφύλλου: Τζαμπατίστα Τιέπολο (1696-1770):
Η συνάντηση του Αντωνίου και της Κλεοπάτρας
 (Νωπογραφία της κεντρικής αίθουσας
 του μεγάρου Λάμπια της Βενετίας).

ΠΡΟΛΟΓΟΣ

Με τα τελευταία βιβλία αξιολόγησης των μαθητών ολοκληρώνεται μια σημαντική προσπάθεια του Κέντρου Εκπαιδευτικής Έρευνας, στόχος της οποίας ήταν η εκπόνηση και διάδοση νέων μεθόδων αξιολόγησης των μαθητών του Ενιαίου Λυκείου. Στο πλαίσιο της εκπονήθηκαν τα τρία τελευταία χρόνια δεκάδες βιβλίων που καλύπτουν το σύνολο σχεδόν των μαθημάτων, τα οποία διδάσκονται στο Λύκειο. Τα βιβλία αυτά περιέχουν οδηγίες μεθοδολογίας σχετικές με την αξιολόγηση των μαθητών, παραδείγματα ερωτήσεων διαφόρων τύπων, υποδείγματα εξεταστικών δοκιμασιών, θέματα συνθετικών - δημιουργικών εργασιών και άλλα χρήσιμα στοιχεία για τους εκπαιδευτικούς.

Το έντυπο αυτό υλικό συνοδεύτηκε από την παραγωγή ανάλογου ηλεκτρονικού υλικού, από τη δημιουργία Τράπεζας Θεμάτων και από πολυάριθμες επιμορφωτικές δραστηριότητες σχετικές με την αξιολόγηση των μαθητών.

Η παραπάνω προσπάθεια δεν είχε σκοπό να επιβάλει ένα συγκεκριμένο τρόπο αξιολόγησης ούτε να αυξήσει το φόρτο εργασίας διδασκόντων και διδασκομένων, όπως ισχυρίστηκαν ορισμένοι. Επιδίωξε να ενημερώσει τους καθηγητές για τις σύγχρονες εξεταστικές μεθόδους, να τους δώσει πρακτικά παραδείγματα εφαρμογής τους, να τους προβληματίσει γύρω από τα θέματα αυτά και να τους παράσχει ερεθίσματα για αυτομόρφωση. Πιστεύουμε ότι με το έργο μας συμβάλαμε στη διεύρυνση της δυνατότητας των διδασκόντων να επιλέγουν οι ίδιοι τη μέθοδο που θεωρούν πιο κατάλληλη για την αξιολόγηση των μαθητών τους και βοηθήσαμε στην αύξηση της παιδαγωγικής τους αυτονομίας.

Πεποίθησή μας είναι πως όλα αυτά άλλαξαν το τοπίο στον τομέα της αξιολόγησης των μαθητών του Ενιαίου Λυκείου, έφεραν νέο πνεύμα και άρχισαν να τροποποιούν σταδιακά ξεπερασμένες αντιλήψεις και τακτικές που κυριάρχησαν επί πολλά χρόνια στο Ελληνικό σχολείο. Τα θετικά σχόλια που εκφράστηκαν από το σύνολο σχεδόν των επιστημονικών και εκπαιδευτικών φορέων για τα θέματα των εξετάσεων του περασμένου Ιουνίου, τα οποία

διαμορφώθηκαν με βάση το πνεύμα και τη μεθοδολογία της αντίστοιχης εργασίας του Κ.Ε.Ε., επιβεβαιώνουν όσα προαναφέρθηκαν.

Η κριτική που είχε αρχικά ασκηθεί για το έργο μας περιορίζεται συνεχώς, ενώ αυξάνει καθημερινά η αποδοχή του από την εκπαιδευτική κοινότητα και η αναγνώρισή του. Σ' αυτό συνέβαλε ασφαλώς και η βελτίωση του υποστηρικτικού υλικού που παράγεται από το Κ.Ε.Ε., η οποία οφείλεται, μεταξύ άλλων, και στις παρατηρήσεις και υποδείξεις των διδασκόντων στα Ενιαία Λύκεια. Η συνειδητοποίηση, τέλος, του τρόπου με τον οποίο πρέπει να χρησιμοποιείται το υλικό αυτό στη διδακτική πράξη και ο περιορισμός των σφαλμάτων που διαπράχθηκαν στην αρχή (μηχανική αναπαραγωγή πλήθους ερωτήσεων, υπέρμετρη αύξηση της εργασίας των μαθητών, απουσία εναλλακτικών τρόπων αξιολόγησης κτλ.) οδήγησαν σε πολύ θετικά αποτελέσματα, τα οποία όσο περνά ο καιρός θα γίνονται εμφανέστερα.

Η διαπίστωση αυτή μας ενισχύει να συνεχίσουμε την προσπάθειά μας και να την επεκτείνουμε, εκπονώντας ανάλογο υλικό και για άλλες εκπαιδευτικές βαθμίδες, εφόσον εξασφαλιστούν οι απαραίτητες οικονομικές και λοιπές προϋποθέσεις.

Τελειώνοντας, επιθυμώ να ευχαριστήσω όλους τους συνεργάτες μου στο Κέντρο Εκπαιδευτικής Έρευνας, οι οποίοι εργάστηκαν αφιλοκερδώς, με αφοσίωση και σπάνιο ζήλο και επιτέλεσαν κάτω από δύσκολες συνθήκες σημαντικό έργο. Ευχαριστώ ακόμη όλους τους εκπαιδευτικούς που με ποικίλους τρόπους στήριξαν την προσπάθειά μας και βοήθησαν στην επιτυχία της. Ξέχωρες ευχαριστίες θα ήθελα να απευθύνω στις δακτυλογράφους του Κ.Ε.Ε, στο τεχνικό προσωπικό του, στον Προϊστάμενο της Γραμματείας του κ. Γεώργιο Κορκόντζηλα και στους εκδότες που συνεργάστηκαν μαζί μας από το 1997 μέχρι σήμερα.

Αθήνα, Ιούνιος 2000

Καθηγήτρια Μιχάλης Κασσωτάκης
Πρόεδρος του Δ.Σ. του Κ.Ε.Ε.

ΕΙΣΑΓΩΓΙΚΟ ΣΗΜΕΙΩΜΑ

Το παρόν τεύχος, το οποίο προσφέρει υποστηρικτικό υλικό για την αξιολόγηση των μαθητών της θεωρητικής κατεύθυνσης της Β΄ τάξης του Ενιαίου Λυκείου στο μάθημα των Λατινικών, καλύπτει ολόκληρη τη διδακτέα ύλη και υπηρετεί το βασικό σκοπό του μαθήματος όπως αυτός ορίζεται στο ισχύον Πρόγραμμα Σπουδών.

Το μάθημα διδάσκεται επί μία ώρα την εβδομάδα στο Α΄ τετράμηνο και επί δύο ώρες στο Β΄ τετράμηνο. Ο διδάσκων πρέπει να έχει υπόψη τους **επιμέρους στόχους** κάθε ενότητας, που προβλέπονται από το Πρόγραμμα Σπουδών, οι οποίοι παρατίθενται και στις σελίδες 211 έως 214 του σχολικού εγχειριδίου.

Με βάση αυτούς τους επιμέρους στόχους κάθε ενότητας εκπονήσαμε τις ασκήσεις-ερωτήσεις και για να τους καλύψουμε χρησιμοποιήσαμε ασκήσεις όλων των τύπων. Οι ερωτήσεις τροφοδοτούν κυρίως τον γνωστικό τομέα, αφού αφορούν σε διαδικασίες που έχουν άμεση σχέση με τη γνώση των γραμματικών και συντακτικών φαινομένων. Αλλά μια και δεν υπάρχει ερώτηση που να μπορεί να απαντηθεί χωρίς να λειτουργήσει η αξιολόγηση ή η κρίση του μαθητή, μπορούμε να πούμε ότι με αυτές τις ερωτήσεις υλοποιούμε όλους τους στόχους της αξιολόγησης του γνωστικού τομέα. Οι λεξιλογικές λ.χ. ερωτήσεις εξετάζουν τη γνώση λεξιλογίου, δεξιότητες κατανόησης εξετάζουν οι ερωτήσεις οι σχετικές με το περιεχόμενο του κειμένου. Η ικανότητα μετατροπής εξετάζεται με τις μεταφραστικές ασκήσεις, η δεξιότητα της προέκτασης διερευνάται με ασκήσεις σε κατασκευασμένα λατινικά κείμενα, η ευχέρεια εφαρμογής μπορεί να διαπιστωθεί με ερωτήσεις χρήσης λεξιλογίου, καθώς και με ασκήσεις σύνδεσης στοιχείων θεωρίας με παραδείγματα. Βέβαια, οι διάφοροι στόχοι είναι πιθανόν σε πολλές περιπτώσεις να επικαλύπτονται, αφού τα όριά τους δεν είναι πάντοτε απολύτως σαφή. Έτσι, όταν δίνουμε λέξεις για την παραγωγή προτάσεων, δοκιμάζουμε και τη συνθετική ικανότητα των μαθητών.

Αποφύγαμε την κατηγοριοποίηση των ασκήσεων σε γραμματικές, συντακτικές, ετυμολογικές, σημασιολογικές, επειδή για τη λύση τους απαιτούνται διεργασίες σε περισσότερα του ενός επίπεδα γλωσσικής ανάλυσης (μορφολογία, σύνταξη, σημασιολογία). Για να απαντηθεί λ.χ. μια άσκηση

συμπλήρωσης κενών απαιτείται η γνώση των σημασιών των λέξεων, αλλά και η γνώση διαφόρων μορφοσυντακτικών φαινομένων.

Υιοθετήσαμε την κατηγοριοποίηση των ασκήσεων σε ασκήσεις ανοικτού και κλειστού (αντικειμενικού) τύπου. Βέβαια οι γραμματικές και συντακτικές ασκήσεις, δεδομένου ότι το αποτέλεσμά τους είναι αντικειμενικό και η απάντηση αναγνωρίζεται από όλους ως ορθή, χαρακτηρίζονται από πολλούς ως ερωτήσεις αντικειμενικού (κλειστού) τύπου· από άλλους όμως θεωρούνται ερωτήσεις ανοικτού τύπου σύντομης απάντησης, και αυτή την επιστημονική άποψη ακολουθήσαμε στην κατηγοριοποίηση των ασκήσεων. **Άλλωστε η ποιότητα μιας άσκησης εξαρτάται από το περιεχόμενό της και όχι από τον τύπο της.**

Βάσει του Π.Δ. 246 (ΦΕΚ 183/31-7-98, άρθρο 18), το οποίο αναφέρεται στην αξιολόγηση των μαθητών του Ενιαίου Λυκείου, όσον αφορά τον τρόπο εξέτασης των μαθητών της Β΄ Λυκείου στο μάθημα των Λατινικών ισχύουν τα εξής:

- α) Δίνεται κείμενο 10-15 στίχων και ζητείται από τους μαθητές να το μεταφράσουν στη Νέα Ελληνική (40 μονάδες).
- β) Δίνονται 5 παρατηρήσεις [2 γραμματικές (12,5 x 2 = 25 μονάδες), 2 συντακτικές (12,5 x 2 = 25 μονάδες) και 1 γραμματολογική (10 μονάδες)], οι οποίες μπορεί να αναλύονται σε υποερωτήματα διαφόρων τύπων. Αν χρησιμοποιούνται ερωτήσεις κλειστού τύπου, ο αριθμός τους θα πρέπει να είναι επαρκής για την επίτευξη έγκυρου αποτελέσματος και η απάντηση στις ερωτήσεις θα πρέπει να είναι δυνατή στο πλαίσιο του διαθέσιμου χρόνου. Σε περίπτωση κατά την οποία ένα θέμα αναλύεται σε υποερωτήματα, η βαθμολογία που προβλέπεται γι' αυτό κατανέμεται ισότιμα στις επιμέρους ερωτήσεις, εκτός αν κατά την ανακοίνωση των θεμάτων καθορίζεται διαφορετικός συντελεστής βαρύτητας γι' αυτές.

Εξυπακούεται ότι οι στίχοι που καλούνται να μεταφράσουν οι μαθητές δεν προέρχονται αποκλειστικά από μία μόνο ενότητα. Επίσης θα πρέπει να τονιστεί ότι η απάντηση σε κάποιες παρατηρήσεις απαιτεί ταυτόχρονα γνώσεις Γραμματικής και Συντακτικού. Είναι αυτονόητο ότι παρατηρήσεις τέτοιου είδους δεν πρέπει να αποκλειστούν με το επιχείρημα ότι δεν είναι αμιγώς γραμματικές ή αμιγώς συντακτικές. Μια παρατήρηση χαρακτηρίζεται ως

γραμματική, όταν δίδει έμφαση στην εξέταση γραμματικών φαινομένων ή ως συντακτική αν δίδει έμφαση στην εξέταση συντακτικών φαινομένων. Αυτή η πρακτική εφαρμοζόταν και μέχρι πρότινος στις Γενικές Εξετάσεις. Μια παρατήρηση π.χ. μετασχηματισμού υποθετικού λόγου, που απαιτεί γνώσεις και Συντακτικού αλλά και Γραμματικής (αφού πρέπει να γίνει αντικατάσταση κάποιων εγκλίσεων), δικαιολογημένα χαρακτηρίζεται ως συντακτική αφού δίνει έμφαση στο Συντακτικό. Αν αντίθετα μια παρατήρηση ζητά να εντοπιστούν οι αφαιρετικές του κειμένου και να μεταφερθούν στον άλλο αριθμό, δικαιολογημένα χαρακτηρίζεται ως γραμματική, μολονότι απαιτούνται και γνώσεις Συντακτικού για τον εντοπισμό των αφαιρετικών.

Οι ασκήσεις που καταχωρίζονται στις επόμενες σελίδες, δεν είναι δυνατόν να απαντηθούν όλες μέσα στην σχολική τάξη, αφού ο διαθέσιμος χρόνος για τη διδασκαλία του μαθήματος είναι αρκετά περιορισμένος. Στόχος μας είναι να προσφέρουμε αρκετό υλικό ώστε ο διδάσκων να έχει όσο το δυνατόν μεγαλύτερη ευχέρεια επιλογής ασκήσεων, **είτε για να τις χρησιμοποιήσει κατά τη διδασκαλία είτε κατά την αξιολόγηση της επίδοσης των μαθητών**, σε κάθε περίπτωση όμως πρέπει να επιλέγει, με ιδιαίτερη προσοχή, τις ερωτήσεις που θα χρησιμοποιήσει και να αποφεύγει την υπερφόρτωση των μαθητών με πλήθος ασκήσεων και εργασιών.

Ο διδάσκων στο πλαίσιο των ασκήσεων, μπορεί να δίνει μικρά απλά κείμενα μαζί με τις άγνωστες λέξεις για να προετοιμάσει σταδιακά τους μαθητές του να αντιμετωπίσουν το αδίδακτο κείμενο των απολυτηρίων εξετάσεων. Συμπεριλάβουμε τέτοιες ασκήσεις και με αυτό τον τρόπο επιδιώκουμε ώστε **το αδίδακτο να αντιμετωπίζεται ως άσκηση για μετάφραση**.

Να τονίσουμε ότι ο συνάδελφος πρέπει να αξιοποιεί και τις ασκήσεις του σχολικού εγχειριδίου και μπορεί να επιλέγει από τις ασκήσεις που προτείνουμε όποιες κρίνει ο ίδιος για κατ' οίκον εργασία.

Συνθετικές-δημιουργικές εργασίες δεν προτείνουμε, δεδομένου ότι η λατινομάθεια των μαθητών είναι περιορισμένη και οι γνώσεις τους πάνω σε θέματα σχετικά με τη λατινική γραμματεία, τη ρωμαϊκή ιστορία και γενικότερα το ρωμαϊκό πολιτισμό δεν επαρκούν ώστε να ανταποκρίνονται στις απαιτήσεις τέτοιου είδους εργασιών.

Οι ασκήσεις και τα κριτήρια αξιολόγησης έχουν **καθαρά παραδειγματικό χαρακτήρα**, δεν είναι δεσμευτικά. Φιλοδοξία μας δεν είναι να προσφέρουμε πρότυπα παραδείγματα. Πιστεύουμε όμως ότι θα προσφέρουν στήριξη στο συνάδελφο και θα τον διευκολύνουν, αν δεν τον ικανοποιούν απόλυτα, να κατασκευάσει τις δικές του ασκήσεις και τα δικά του κριτήρια που να ανταποκρίνονται στο επίπεδο της τάξης του και στις δικές του απαιτήσεις. Αν οι συνάδελφοι διατυπώσουν και θέσουν υπόψη μας προτάσεις πιο εύστοχες, πιο ποιοτικές, καλόπιστες παρατηρήσεις και υποδείξεις, αυτό θα είναι προς όφελος όλων.